

Mari-Ann Skovlund Jensen og Kaare Øster

FYRVÆRKERIKAMPAGNEN

Faglig-metodisk vejledning

Fyrværkerikampagnen i Danmark

© Fyrværkerikampagnen i Danmark
2. udgave, 2006

Illustration, Jens Bach Andersen
Det samlede materiale kan frit bruges i
undervisningssammenhænge. Både tekst,
billeder, video og lyd må således kopieres.
Materialet må ikke anvendes i kommercielt øjemed.

Layout: Mediasyd
ISBN 87-7750-987-0

Det samlede, kombinerede materiale omfatter:
Fyrværkerikampagnen. Faglig-metodisk vejledning af
Mari-Ann Skovlund Jensen og Kaare Øster
Hjemmesiderne www.krudtugler.dk og www.fyrvaerkeri.dk

Krudtuglerne hjemmeside: www.krudtugler.dk giver yderligere
ideer til, hvordan krudtuglernes egen kampagne kan opbygges.

Fyrværkerikampagnens hjemmeside:
www.fyrvaerkeri.dk er Danmarks officielle side
om fyrværkeri og ulykkesforebyggelse.

Metodisk vejledning findes både i denne papirudgave
og i en internetbaseret udgave på www.fyrvaerkeri.dk.
I den elektroniske udgave er der indsat hyperlinks, så du
kan klikke dig direkte frem til relevante sider på nettet.

Materialet rekvireres fra:
Fyrværkerikampagnen i Danmark,
Mediasyd.dk,
Boulevarden 17, 7100 Vejle
Tlf 7670 4070, E-mail: nijs@ucl.dk

Indhold

Sådan sætter du kampagnen i værk	4
Fyrværkerikampagnen i klassen	5
<i>De seks råd</i>	5
<i>På tværs af fag</i>	5
<i>Krudt og alkohol</i>	6
<i>Hvordan får vi krudtugleklassen i gang?</i>	7
Til krudtugleklassen (kopiark)	9
Krudtugleaktiviteter i de forskellige fag og fagområder	11
Til krudtuglerne – kom godt i gang (kopiark)	12
Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (timeløst fag)	13
Til krudtuglerne (kopiark)	15
Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering (timeløst fag)	18
Til krudtuglerne (kopiark)	20
Samfundsfag	21
Til krudtuglerne (kopiark)	23
Musik	26
Til krudtuglerne (kopiark)	27
Medier (valgfag)	28
Til krudtuglerne (kopiark)	29
Dansk	31
Til krudtuglerne (kopiark)	32
Matematik	35
Til krudtuglerne (kopiark)	37
Historie	39
Til krudtuglerne (kopiark)	41
Geografi	42
Til krudtuglerne (kopiark)	43
Natur/teknik	44
Til krudtuglerne (kopiark)	46
Fysik/kemi	48
Til krudtuglerne (kopiark)	50
Biologi	53
Til krudtuglerne (kopiark)	54
Engelsk	56
Til krudtuglerne (kopiark)	58
Øvrige materialer	59
Fyrværkeri	59
Alkohol	59
Hjemmesider	60
Kontakt	61

Sådan sætter du kampagnen i værk

Fyrværkerikampagnen i Danmark er en tilbagevendende begivenhed, der hvert år er med til at begrænse skaderne ved brug af fyrværkeri. Undervisningssektoren har en stor del af æren for et godt resultat, idet talrige elever gennem skolens undervisning får en kvalificeret introduktion til korrekt brug af fyrværkeri. Fyrværkerikampagnen opfordrer den enkelte skole til at udvælge en krudtugleklasse, der har ansvaret for at gøre en særlig indsats i forhold til skolens øvrige elever.

Denne bog henvender sig til krudtugleklassens lærere og skal betragtes som en faglig-metodisk vejledning. Tiden frem til den egentlige Fyrværkerikampagne kan anvendes til at forberede krudtugleklassens initiativer, således at de bliver en del af din klasses og skolens konkrete undervisning på et tidspunkt i december måned.

Vejledningen knytter sig nøje til to hjemmesider, hvor der bl.a. vil være opdaterede links til støtte for bogens aktivitetsforslag til krudtuglerne.

Krudtuglernes hjemmeside

www.krudtugler.dk

Dette er Fyrværkerikampagnens krumtap, og hjemmesiden giver ideer til, hvordan krudtuglernes egen kampagne kan planlægges, opbygges og afvikles.

Fyrværkeri.dk

www.fyrvaerkeri.dk

Danmarks officielle side om fyrværkeri og ulykkesforebyggelse.

Faglig-metodisk vejledning findes både i denne papirudgave - og i en internet-baseret udgave, der er placeret på *www.krudtugler.dk*. I den elektroniske udgave er der indsat hyperlinks, så du kan klikke dig direkte frem til relevante sider på nettet.

Målet med dette hæfte er at give ideer og vejledninger til et effektivt og vedkommende undervisningsforløb om fyrværkeri, hvor eleverne som krudtugler sættes i gang med:

- a) at undersøge og reflektere over, hvad fyrværkeri betyder for den enkelte og samfundet.
- b) at fremsætte personlige meninger og erfaringer i forbindelse med brug og misbrug af fyrværkeri.

- c) at fremsætte personlige meninger og erfaringer i forbindelse med brug og misbrug af alkohol i relation til fyrværkeri.
- d) individuelt og i fællesskab at få bearbejdet opfattelsen af brug og misbrug af fyrværkeri i relation til alkohol.
- e) at bearbejde såvel en individuel som en fælles værdibevidsthed eller norm-sætning i forhold til fyrværkeri og alkohol.

Fyrværkerikampagnen i klassen

En del af klasselærerens forpligtigelse er at sørge for, at klassen bliver undervist i det timeløse fag sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Men herudover giver denne vejledning ideer til at dele ansvaret for denne undervisning i et funktionelt samarbejde med skolens øvrige fag og fagområder.

Et af emnerne i forhold til sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab kan være oplysning om fyrværkeri til forebyggelse af skader og undervisning i elementær førstehjælp til afhjælpning, hvis skaden er sket. I forbindelse med arbejdet med fyrværkeri kan man inddrage alkoholoplysning og den farlige kombination mellem fyrværkeri og alkohol. Dette er væsentlige udgangspunkter for din krudtugleklassens arbejde.

De seks Fyrværkeriråd

Det vigtigste mål for Fyrværkerikampagnen er at få indarbejdet De seks Fyrværkeriråd, så det bliver en naturlig del af hver elevs adfærd.

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

Krudtugleklassens elever anvender de seks råd i kampagnen overfor øvrige elever. Ved at følge rådene, benytte den sunde fornuft, følge brugsanvisningen og ikke indtage alkohol i forbindelse med affyringen mindskes risiko for fyrværkeriskader.

På tværs af fag

Det er oplagt at indgå i fagsamarbejder med andre af klassens undervisere. Mange fag kan nemlig have en eller anden indfaldsvinkel, der lægger op til arbejdet med fyrværkeri. Derved er det ikke alene overladt til klasselæreren at tage ansvaret for en så bred og væsentlig information og bearbejdelsen af såvel en

individuel som en fælles værdibevidsthed eller normsætning i forhold til fyrværkeri og alkohol.

Én indfaldsvinkel kan eksempelvis være at beskæftige sig med emnet "lys" i rigtig mange fag. Find evt. inspirationsmateriale fra Dansk Naturvidenskabsfestival om emnet "lys" set ud fra forskellige faglige indfaldsvinkler i netudgaven af denne vejledning.

Herunder præsenteres yderligere forslag og ideer til, hvilke fag og fagområder, der kunne være mulighed for at trække på – også med andre indfaldsvinkler end eksemplet "lys". Dvs. hvor indsatsen med begrundelse i fagenes formelle bestemmelser naturligt vil kunne indgå som kortere eller længerevarende forløb.

Tidsmæssigt er det ikke nødvendigt, at der anvendes ret lang tid til Fyrværkerikampagnen, men alt efter behov og interesser er der mulighed for, at forløbet kan strække sig over længere tid – og som nævnt over flere fag eller fagområder. Det er helt op til lokale forhold, behov, tilgængelige resurser og muligheder.

Krudtuglerne bruger konceptet "Ung-til-ung", og din krudtugleklasse skal således gerne danne forbilleder for de elever, de skal formidle budskabet til. Altså i skolen: "Elev-til-elev", men også gerne "elev-forældre", sådan at debatten føres videre i hjemmene.

Krudt og alkohol

I forhold til såvel elever som forældre bør kampagnen også behandle alkohol som en risikofaktor i forhold til anvendelse af fyrværkeri. Nytårsaften er der ofte alkohol på bordet, og eleverne vil formentlig have oplevet voksne, der affyrer fyrværkeri efter indtagelse af en del alkohol. Fyrværkerikampagnen ønsker derfor at inddrage debat om brug og misbrug af alkohol som en del af indsatsen. Mange fyrværkeriskader opstår under alkoholpåvirket tilstand, og derfor må budskabet kort og godt være, at krudt og sprut er en elendig og farlig cocktail.

Desuden viser en undersøgelse, at mange børn begynder at drikke alkohol meget tidligt. Godt 40 pct. af alle danske børn har prøvet at være fulde første gang, da de blot var 13 år eller yngre. Og det er vel at mærke ikke specielt udsatte grupper, men også ganske almindelige og velfungerende børn, der tæller med i denne statistik.

Dette medfører, at der blandt de unge ofte er udviklet et stort alkoholforbrug. I dag er det mere normen end undtagelsen, at unge blandt såvel piger som drenge har drukket alkohol indenfor den seneste uge. Hver fjerde dreng og hver syvende pige har oven i købet drukket mere, end de anbefalede maksimale genstandsgrænser for voksne. Dvs. sige højst 14 genstande per uge for kvinder og 21 for mænd.

I undervisningen er det særdeles vigtigt at tage emner om alkohol op. Naturligvis er det forældrenes ansvar at gøre dette, og de har en meget stor indflydelse på børnenes syn på problematikken. Men skolen må være en aktiv medspiller i denne proces. Børn har brug for nogle helt klare rammer og normer for, hvad der kan accepteres. Såvel forældre som andre voksne er rollemodeller, der er med til at præge børnene allerede tidligt i barndommen. Der er altså al mulig grund til at lægge op til at føre debatten videre fra skole til hjem, så elev-forældre tager såvel problematikken om fyrværkeri som alkohol op til diskussion, erfaringsudveksling og normsætning.

Hvordan får vi krudtugleklassen i gang?

Fra Folkeskolens formål:

”Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.”

Når din krudtugleklasse er udvalgt, skal eleverne motiveres til at arbejde videre med formidlingen af Fyrværkerikampagnen på skolen. Det brede sundhedsbegreb bør tages i anvendelse, således at kampagnen anvender en handleorienteret undervisning. Eleverne skal selv være med til at overveje og formulere de forskellige aktiviteter, så deres bevidsthed om egen læring og dermed normdannelse og adfærd udvikles så effektivt som muligt.

En anvendelig model for arbejdet kunne se således ud:

Vi husker, tænker og undersøger:

- Hvad er vores fokus?
- Hvad ved vi på forhånd?
- Hvor ved vi det fra?
- Hvordan kan vi finde ud af endnu mere?
- Hvem skal vi inddrage eller spørge?
- Hvad er årsag til problemet?
- Hvilken betydning har det?

Vi tænker og udvikler nye ideer:

- Hvad mener vi selv?
- Hvordan ser det ud lige nu?
- Hvilke andre muligheder er der?
- Hvordan kan det være anderledes og bedre?
- Hvad er ønskedrømmen?

Vi handler og gør noget:

- Hvad kan vi sætte i værk?
- Hvad kan forandres?
- Hvad kan vi gøre i forhold til den enkelte?
- Hvad kan vi gøre i forhold til klassen?
- Hvad kan vi gøre i forhold til forældre og andre voksne?
- Hvem gør hvad?
- Hvilke resultater gav indsatsen?
- Hvordan kommer vi videre?

De tre faser med henholdsvis *undersøgelse, vision og handling* lægger op til i høj grad at involvere eleverne og deres tidligere erfaringer. Det bliver på den måde lettere at gøre eleverne ægte ansvarlige i kampagnen, for jo flere personlige overvejelser og beslutninger - jo mere lærer man.

Indenfor hvert fagområde er der adskillige forslag til aktiviteter. Der er således mulighed for, at eleverne kan arbejde med forskellige delprojekter under den samme "paraply". F.eks. kan en gruppe af elever fremstille foldere, mens andre laver hjemmeside, video eller PowerPoint. Det er op til dig at organisere i samarbejde med eleverne.

Kopiarkene kan alt efter behov mangfoldiggøres til krudtuglernes brug. Her gives direkte anvisninger, oplæg og ideer til eleverne. God fornøjelse med Fyrværkerikampagnen.

Til krudtugleklassen

I er udvalgt til at fungere som krudtugleklasse. Jeres vigtigste opgave er at få givet De seks Fyrværkeriråd videre på jeres skole:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

På hjemmesiden www.krudtugler.dk kan I læse lidt om baggrunden for de seks Fyrværkeriråd. I kan sagtens supplere med andre aktiviteter inden for forskellige områder og fag. Som inspiration til arbejdet får I nogle ideer til, hvad I konkret kan foretage jer i forskellige fag og fagområder.

Når I planlægger jeres arbejde, er det vigtigt, at I på forhånd får nogle aftaler med de forskellige klasser og deres lærere. Sådan at I kan planlægge og målrette jeres indsats efter, hvem I vil besøge.

I kan jo lige starte jeres kampagne med at opføre jeres eget virtuelle fyrværkeri på computerskærmen. Besøg denne adresse www.cyberfireworks.com og følg den amerikanske brugsanvisning. Så kan I afvikle jeres helt eget festfyrværkeri på nattehimmelen over otte kendte steder i USA. Måske kan I vise det på en stor-skærm som indledning for jeres udvalgte klasse eller gruppe af elever?

I skal i jeres arbejde som krudtugler:

- Udvælge jeres klasse eller elevgruppe – jeres målgruppe.
- Vælge jeres fokus for indsatsen - med udgangspunkt i De seks Fyrværkeriråd.

- Sætte jer ind i det faglige stof, der skal i fokus i kampagnen.
- Få aftaler i stand med de lærere, der skal inddrages som samarbejdspartnere med hensyn til teori, materialer og eventuelle forsøg.
- Få aftaler i stand med jeres målgruppe for kampagnen.
- Planlægge og tilrettelægge forløbets indhold.
- Måske skal I organisere arbejdet, så I fokuserer på De seks Fyrværkeriråd i mindre grupper?
- Følge op på forløbet – har det virket?
- Andet.

I jeres arbejde vil det desuden være en fremragende idé også at arbejde med *Fyrværkeri og alkohol – en farlig cocktail*

- Fyrværkeri er populært og bruges i mange sammenhænge, men i jeres kampagne skal I fokusere på nytåret og aktiviteterne i forbindelse hermed.
- Ved festlige lejligheder som f.eks. nytårsaften indgår der ofte alkohol i mindre eller større omfang. Indtagelse af alkohol er med til at forøge risikoen for fyrværkeriskader, fordi dømmekraften og reaktionsevnen nedsættes.
- Indtagelse af alkohol er med til, at voksne i påvirket tilstand bliver mindre egnede til at stå for affyring af fyrværkeri. De bliver også dårligere til at vejlede børn og andre festdeltagere.
- Udnævn en fyrværkerimester, der påtager sig ansvaret for at styre fyrværkeriet. Denne skal holde sig ædru, indtil fyrværkeriet er overstået.

Og husk: En krudtugle ved, at fyrværkeri er flot og spændende – men også farligt. Som krudtugle er du og resten af klassen et forbillede for andre. God fornøjelse med jeres livsvigtige arbejde.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Krudtugleaktiviteter i de forskellige fag og fagområder

Hvad siger fagene?

Under hvert fagområde findes en gengivelse af formålet for det pågældende fag. Desuden er der beskrevet relevante trinmål fra fagene, der umiddelbart har kunnet relateres til dette emne. Det skulle gerne være en hjælp til dig og dine kolleger i målsætningen for arbejdet med fyrværkeri, sådan at forløbet kan begrundes som værende en del af årsplanen i de enkelte fag eller fagområder.

Denne baggrund kan bruges i argumentationen for, at krudtuglerne skal have lov til at bryde ind i andre klassers undervisningsforløb. Måske kan der aftales direkte med den enkelte faglærer – eller det kan forelægges de enkelte lærerteams omkring klassen. Det er vigtigt at gøre opmærksom på, at krudtuglerne står for hele forløbet, og at der ikke umiddelbart kræves nogen yderligere forberedelse fra den enkelte lærer. Bortset fra evt. vejledning og hjælp med teori, materialer og eventuelle forsøg.

Under det enkelte fag eller fagområde er også angivet nogle ideer til, hvordan der konkret kan arbejdes med emnet i disse fag eller fagområder. Den enkelte faglærer kan alt efter tid, behov og interesse også inddrages i den nøjere planlægning, så krudtuglerne i et samarbejde udvikler det endelige kampagneforløb.

Til krudtuglerne – kom godt i gang

I skal nøje planlægge, hvordan I vil arbejde med kampagnen i de forskellige klasser eller elevgrupper. I dette materiale får I en række ideer til, hvordan I kan arbejde med emnet i forskellige fag eller fagområder. Det er meget vigtigt, at I sørger for at få helt klare aftaler med de enkelte parter i jeres kampagne.

I kan med stor fordel indgå samarbejde med skolens elevråd, skolebestyrelse, pædagogiske råd samt ledelse. På den måde er det sandsynligvis nemmere for jer at trænge igennem med jeres budskab, både hos de andre klasser på skolen, hos forældrene og hos pressen. Med baggrund i jeres egne erfaringer skal I være med til at formidle budskabet om De seks Fyrværkeriråd. I er nogle af dem, der bedst ved, hvordan stoffet skal serveres for at få effekt.

Opgaven kan I angribe på mange forskellige måder. Skolens fag kan bruges som indgang til at behandle emnet. Til dette er der en række forslag og ideer i vejledningen, sådan at kampagnens indhold også passer til de enkelte fags læseplaner. I kan lægge op til tværfagligt arbejde, eller I kan inddrage et eller flere fag efter behov og muligheder. I matematik kan der arbejdes med beregninger og statistik, i biologi kan man se på øjets opbygning, i engelsk inddrages traditioner med lys og fyrværkeri fra forskellige lande, i fysik/kemi arbejdes med krudt og kugler. Mulighederne er mange. Brug fantasien.

Ideer til de forskellige fag finder I i kopiarkene og på Fyrværkerikampagnens hjemmeside www.krudtugler.dk

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (timeløst fag)

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i sundheds- seksualundervisning og familiekundskab. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

Formålet med undervisningen i sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab er, at eleverne tilegner sig indsigt i vilkår og værdier, der påvirker sundhed, seksualitet og familieliv.

Eleverne skal opnå forståelse for den betydning, seksualitet og familieliv har for sundhed samt for samspillet mellem sundhed og miljø.

Stk. 2. Undervisningen skal knyttes til elevernes egne oplevelser, erfaringer og begreber for at medvirke til udvikling af engagement, selvtillid og livsglæde samt støtte den enkelte i udvikling af egen identitet i samspil med andre.

Stk. 3. Undervisningen skal i enhver henseende bidrage til, at eleverne udvikler forudsætninger for, at de i fællesskab med andre og hver for sig kan tage kritisk stilling og handle for at fremme egen og andres sundhed.

Der undervises i det timeløse fag sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab på 1. - 9. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er kundskabs- og færdighedsområder eller såkaldte slutmål efter 9. klassetrin er:

- Årsager og betydning.
- Visioner og alternativer.
- Handling og forandring.

Stikord fra trinmålene for faget sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab efter 9. klassetrin:

I forhold til slutmålet Årsager og betydning skal eleverne kunne:

- Gøre rede for baggrund og konsekvenser af udvalgte sundhedsproblemer.
- Analysere og vurdere sammenhængen mellem sundhed, forbrug og miljø.
- Beskrive fysiske og psykiske faktorer og diskutere deres samspil og indvirkning på sundhed og seksualitet.

I forhold til slutmålene Visioner og alternativer skal eleverne kunne:

- Gøre rede for sundhed, seksualitet og familieliv i historiske, flerkulturelle og internationale perspektiver.
- Vurdere alternativer for den enkelte og for fællesskabet.

I forhold til slutmålene Handling og forandring skal eleverne kunne:

- Fremlægge og begrunde forslag til løsnings- og handlemuligheder.
- Forudsige barrierer i arbejdet med løsnings- og handlemuligheder.
- Tage stilling til forskellige interesser bag kampagner, reklamer og anden medie-påvirkning.

I dette timeløse fag, som klasselæreren typisk har ansvaret for, er det helt oplagt at behandle fyrværkeri i sammenhæng med alkohol.

I kampagnen kan der sættes fokus på elevens og forældres personlige livsstil, holdninger og konsekvenser ved forkert brug af fyrværkeri, der ofte kan føre til alvorlige og langvarige skader.

Måske kunne du også udvikle et dialogspil i forbindelse med alkoholoplysning. Det kunne anvendes i selve undervisningen eller evt. ved et elev/forældremøde. Spillet kunne kredse om: Alkoholdebut, fester, alkohols virkninger, alkoholkultur og evt. arrangeres i samarbejde med SSP-ordningen.

Stikord til eleverne kunne være:

Frederik praler med, hvor meget han har drukket. Hvad vil du sige til ham?

- Hvad mener du?: Jo mere man drikker, jo sjovere er det.
- Hvad mener du?: Hvornår drikker man for meget?
- Hvad mener du?: Alkohol og fester hører sammen.
- Hvad mener du?: Forældre skal ikke blande sig i, hvornår man begynder at drikke.
- Hvad mener du?: Det er godt, man mister hæmningerne lidt, når man drikker.

Stikord til forældrene kunne være:

- Skal man forbyde de unge at drikke?
- Efter en fest i hjemmet, begynder dit barn at tømme resterne sammen med nogle venner. Hvad er din holdning til det?
- Hvad mener du? Er det ok, at de unge drikker tre genstande, men så heller ikke mere?
- Hvad mener du? Alkohol og fester hører sammen.
- Hvilke rammer vil være de ideelle for alkoholdebut? Hvordan var din egen alkoholdebut?

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) En informationsfolder

I kan vælge at udforme en folder, der skal kunne uddeles i de forskellige klasser, I besøger.

Folderen skal fortælle om jer, jeres arbejde og De seks Fyrværkeriråd:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

Tag også folderen med hjem til jeres forældre. Den kan produceres som en papirudgave, eller måske kan I fremstille den som et videobrev, et PowerPoint show eller som en hjemmeside. Brug fantasien.

Benyt billeder eller tegninger, så folderen bliver så indbydende og lettilgængelig som mulig. Indholdet skal nøje målrettes den klasse, I skal besøge, så måske skal der udarbejdes forskellige udgaver alt efter klassetrin. I kan få flere ideer til indhold ved at besøge www.krudtugler.dk. På hjemmesiden kan I også downloade illustrationer og videoklip til jeres arbejde.

Det er også en mulighed at fremstille jeres egen hjemmeside. I folderen kan I henvise til den og til internettets muligheder i øvrigt og f.eks. opfordre til at benytte www.fyrvaerkeri.dk.

b) Fyrværkeriskader

Læg op til at arbejde med fyrværkeriskader og forebyggelse af disse. Det kan være direkte rådgivning ud fra krudtuglernes materiale, uddeling af foldere, besøg af gæstelærere eller oplæg til små undersøgelser eller forsøg. Besøg www.krudtugler.dk og find gæstelærere til at holde foredrag om fyrværkeri.

c) Kampagners effekt

I kan arbejde med vurdering af reklamekampagner i forbindelse med fyrværkeri. Det kunne være: Kommunens, amtets eller mediernes kampagner. Når Krudtuglekampagnen målgruppen godt nok? Rykker den overhovedet ved noget blandt elever og forældre?

Reklamer for fyrværkeri i de lokale forretninger. Hvor er fyrværkeriet placeret? Hvad ved sælgerne om det? Bliver der informeret om fyrværkerirådene?

d) Start en debat

I lokalaviser reklamerer de lokale handlende for forskellige nytårseffekter. Læg op til en debat om reklamer for fyrværkeri, sådan at andre elever bedre kan tage stilling til de forskellige interesser bag reklamerne. Som en del af dette kan I arbejde med alkohol. Debatten kan handle om emner som disse:

- Hvad gør medierne for at hjælpe i forebyggelsen af fyrværkeriskader?
- Hvad gør de handlende for at informere om sikkerhed og De seks Fyrværkeriråd?
- Hvordan opbevarer de handlende deres lager af fyrværkeri?
- Hvilken uddannelse har de handlende for at sælge fyrværkeri?
- Hvordan ser det ud med reklame og salg af alkohol i tiden op til nytår?
- Udarbejd en spørgeskemaundersøgelse blandt de handlende i jeres by.

e) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagnen. Udvælg den eller de film, I kunne tænke jer at præsentere for andre klasser på skolen for at informere om fyrværkeriskader og førstehjælp. Find også materialer om alkohol. Få flere ideer til jeres biograf ved at besøge www.krudtugler.dk

f) Kritisk stilling – tænk selv

Udarbejd en folder, der beskriver, hvad klassen og eleverne bør overveje for at blive bedre til at tage kritisk stilling i forhold til køb, opbevaring og brug af fyrværkeri. Hvad kan man gøre for at blive bedre til at handle forsvarligt og passe på sig selv og andre?

g) Førstehjælp

Lav et førstehjælpskursus for jeres målgruppe. I kan bestille skriftligt materiale fra Røde Kors. Måske kan I få fat i en gæstelærer fra f.eks. Dansk Røde Kors, kommunen eller Falck. I kan også spørge skolens sikkerhedsrepræsentant.

h) En fyrværkeridemonstration

Få en sprængningseksperter til at komme på skolen for at vise, hvordan man håndterer fyrværkeri korrekt. Besøg www.krudtugler.dk for at finde en gæstelærer.

i) Alkohol og fyrværkeri

Udarbejd et forløb, hvor der sættes fokus på den farlige cocktail "fyrværkeri og alkohol". Hvad er misbrug af alkohol? Hvad kan vi gøre for at forebygge eller forhindre farlige og uønskede situationer?

Gennemtænk 3 forskellige situationer med fyrværkeri og alkohol. Lav et situationsspil over hver og optag det på video. Vis videoen for en jævnaldrende klasse eller jeres forældre og diskuter problemstillingen med dem.

j) Planlæg et forældremøde, hvor I deltager sammen med jeres forældre.
Temaet er alkohol, og der skal diskuteres i grupper med både elever og forældre.

- Hvilke punkter vil I sætte på dagsordenen?
- Hvordan skal mødet afvikles? Hvordan skal diskussionen foregå?
- Hvordan skal grupperne sammensættes? Skal I i gruppe med jeres egne

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering (timeløst fag)

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i uddannelses-, erhvervs og arbejdsmarkedsorientering. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering

Formålet med undervisningen i uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering er, at den enkelte elev tilegner sig et bredt kendskab til uddannelses- og erhvervs muligheder og indser værdien af at gennemføre en uddannelse.

Stk. 2. Gennem undervisningen skal eleven opnå mulighed for at forberede sit uddannelses- og erhvervsvalg og forstå valget som en række beslutninger, der må træffes ud fra egne forudsætninger, behov, holdninger og samfundsmæssige muligheder. Ved at inddrage det omgivende samfund får eleven kendskab til forhold og vilkår, der er knyttet til uddannelse, beskæftigelse og arbejdsmarked, samt kendskab til levevilkår og livsformer på og uden for arbejdsmarkedet.

Stk. 3. Personlig rådgivning og vejledning skal medvirke til, at eleven opnår erkendelse af egne forventninger og forudsætninger og bliver i stand til at udarbejde en personlig uddannelsesplan og handlingsplan.

Der undervises i faget på 1.- 9. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Det personlige valg.
- Uddannelse og erhverv.
- Arbejdsmarkedet.

Stikord fra trinmålene for faget Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering efter 9. skoleår:

I forhold til slutmålet Det personlige valg skal eleverne kunne:

- Søge informationer om uddannelse og erhverv.
- Anvende faglige begreber, som har relation til uddannelse og erhverv.
- Udarbejde en personlig uddannelsesplan.

I forbindelse med slutmålet Uddannelse og erhverv skal eleverne kunne:

- Give eksempler på erhvervs muligheder lokalt, nationalt og internationalt.
- Udtrykke viden om sammenhænge mellem uddannelsesveje og erhvervs muligheder.

I forbindelse med slutmålet "Arbejdsmarkedet" skal eleverne kunne:

- Anvende regler om undervisnings- og arbejdsmiljø.

I faget skal eleverne have et bredt kendskab til uddannelses- og erhvervsmuligheder. De danske fyrværkerifabrikker kan kontaktes for mere information. Måske er der også elever, der kunne være interesseret i at undersøge jobmuligheder indenfor denne branche. Via internettet kan der søges på branchens omfang på globalt plan.

I forhold til kampagnen er noget af det vigtigste at give eleverne indblik i, hvad der foregår, og hvilke forholdsregler branchen tager i forbindelse med salg af fyrværkeri omkring nytåret. Måske har nogle elever oven i købet selv fritidsjob i en butik, der sælger fyrværkeri, og de vil så kunne bruges i forløbet som resurserpersoner.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Salg af fyrværkeri

- Undersøg forholdene for de mange unge, der sælger fyrværkeri fra forretninger op til nytårsaften. Reglerne siger, at alle personer, der arbejder med festfyrværkeri, skal have den nødvendige oplæring og instruktion af arbejdsgiveren, så arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Måske kan I sætte en lille interviewundersøgelse i værk?

b) Sikkerhedskrav

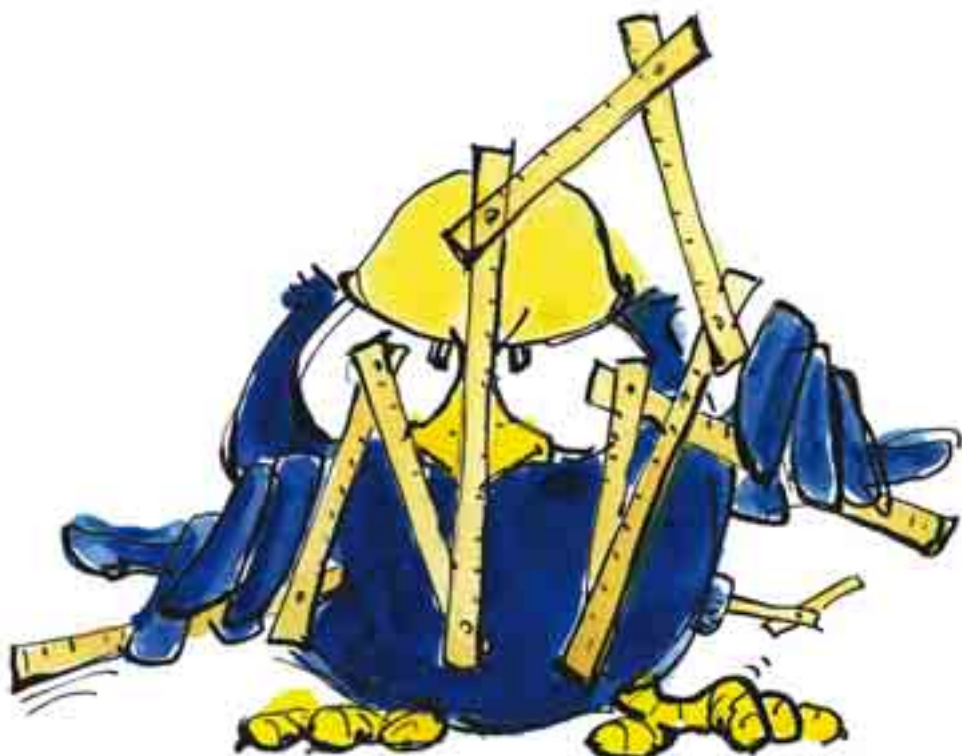
- Undersøg de meget strenge sikkerhedskrav til arbejdet på en fyrværkerifabrik. Det vil nok være interessant at kunne informere om i andre klasser. Besøg nogle af fabrikkernes hjemmesider, se henvisninger under Links.

c) Erhvervsmuligheder

- Undersøg hvilke uddannelses- og erhvervs muligheder, der er inden for fyrværkeribranchen. Foreslå hvilke emner der kan inddrages i faget uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering. På den måde kan jeres kampagne ud over dens primære budskab også være med til at orientere kort om uddannelses- og erhvervs muligheder.

d) Håndtering af fyrværkeri

- Arrangere en fyrværkeridemonstration. Få en sprængningseksperter til at komme på skolen for at vise, hvordan man håndterer fyrværkeri korrekt. Besøg krudtuglernes hjemmeside for at finde en gæstelærer.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Samfundsfag

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i samfundsfag. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget samfundsfag

Formålet med undervisningen i samfundsfag er, at eleverne udvikler lyst og evne til at forstå hverdagslivet i et samfundsmæssigt perspektiv og til aktiv medleven i et demokratisk samfund.

Stk. 2. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler historie- og samfundsbevidsthed, kritisk sans og færdighed i at iagttage, analysere og vurdere nationale og internationale samfundsforhold og konflikter.

Stk. 3. Undervisningen skal bidrage til, at eleverne på baggrund af et personligt tilegnet værdigrundlag deltager aktivt i samfundsudviklingen. Den enkelte elev skal udvikle ansvarlighed for løsningen af fælles opgaver og erhverve viden om samfundet og dets historiske forudsætninger.

Der undervises i samfundsfag på 8.-10. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Menneske og stat.
- Menneske og samfund.
- Menneske og kultur.
- Menneske og natur.

Stikord fra trinmålene for faget samfundsfag efter 9. og 10. skoleår:

I forhold til slutmålet Menneske og samfund skal eleverne kunne:

- Beskrive, hvordan det enkelte menneske indgår i forskellige grupper og fællesskaber.
- Give eksempler på, hvordan gruppetilhørsforhold danner grundlaget for det enkelte menneskes normer og værdier.

I forhold til slutmålet Menneske og kultur skal eleverne kunne:

- Kende forskellige kulturer, deres værdier og normer.
- Gøre rede for værdier og normer og argumentere for egne holdninger.

I forhold til slutmålet Menneske og natur skal eleverne kunne:

- Vurdere, hvordan individet alene eller i fællesskab med andre kan handle politisk som forbruger i forhold til økologiske problemstillinger.

Gennem kampagnen kan man sætte fokus på elevers og forældres personlige livsstil, holdninger, normer, værdier og konsekvenser ved forkert brug af fyrværkeri, der ofte kan føre til alvorlige og langvarige skader. Ligeledes vil der på de ældste klassetrin kunne samarbejdes med faget historie i forbindelse med projektopgaven.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Lav en folder

Udform en folder, der skal kunne uddeles i de forskellige klasser, I besøger.

Folderen skal fortælle om jer, jeres arbejde og De seks fyrværkeriråd:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

Folderen skal bringes med hjem til hver elevs forældre.

Brug billeder eller tegninger, så folderen bliver så lettilgængelig som mulig. Indholdet skal målrettes til den klasse, I skal besøge.

I kan få flere ideer til indhold ved at besøge www.krudtugler.dk. På hjemmesiden kan I downloade illustrationer og videoklip til jeres arbejde. Det er også en mulighed at fremstille jeres egen hjemmeside. I kan henvise til hjemmesiden i folderen og til internettets muligheder i øvrigt, f.eks. ved at opfordre målgruppen til at benytte www.fyrvaerkeri.dk

b) Andre præsentationer

Fremstil et PowerPoint show, hvor I bruger tegninger og figurer fra www.krudtugler.dk. I kan bruge præsentationen som udgangspunkt for jeres information i de forskellige klasser. Her kan I finde og downloade illustrationer og videoklip til jeres arbejde. Vælg selv, hvilket område jeres præsentation skal fokusere på. Det skal være relevant for faget samfundsfag. Lav overskrifter og små fortællende tekster til billederne.

c) Kampagners effekt

I kan arbejde med vurdering af reklamekampagner i forbindelse med fyrværkeri. Det kunne være kommunens, amtets eller mediernes kampagner. Når denne kampagne målgruppen? Rykker den overhovedet ved noget blandt elever og forældre? Reklamer for fyrværkeri i de lokale forretninger. Hvor er fyrværkeriet placeret? Hvad ved sælgerne om det? Bliver der informeret om fyrværkerirådene?

d) Kriminalitet

I forbindelse med fremstilling og salg af ulovligt fyrværkeri. Kontakt evt. det lokale politi – eller sæt en lille undersøgelse i gang for at afdække problemets størrelse.

e) Reklamens magt

I lokalaviser reklamerer de lokale handlende for forskellige nytårseffekter. Læg op til en debat om reklamer for fyrværkeri, sådan at andre elever bedre kan tage stilling til de forskellige interesser bag reklamerne. Der kan arbejdes med emner som disse:

- Hvad gør medierne for at hjælpe i forebyggelsen af fyrværkeriskader?
- Hvad gør de handlende for at informere om sikkerhed og De seks Fyrværkeriråd?
- Hvordan opbevarer de handlende deres lager af fyrværkeri?
- Hvilken uddannelse har de handlende, der sælger fyrværkeri?
- Udarbejd en spørgeskemaundersøgelse blandt de handlende i jeres by.

f) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagnen. Udvælg den eller de film, I kunne tænke jer at præsentere for andre klasser på skolen for at informere om fyrværkeriskader og førstehjælp. Få flere ideer til jeres biograf ved at besøge www.krudtugler.dk.

g) Kritisk stilling – tænk selv

Udarbejd en folder, der beskriver, hvad man bør overveje for at blive bedre til at tage kritisk stilling i forhold til køb, opbevaring og brug af fyrværkeri. Hvad kan der gøres for, at I bliver bedre til at handle forsvarligt og passe på jer selv og andre?

h) Ueksploderede bomber i Laos – og fyrværkeri i Danmark

Læs artiklen af Erling Vester Jacobsen. På netudgaven kan du finde den under navnet "*Jorden giver ris og bomber.*" Fortællingen foregår i landet Laos i Sydøstasien, hvor det stadig er dagligdag at bevæge sig rundt mellem ueksploderede granater og landminer. Laos er måske det land, der har den største mængde sprængstof i jorden.

Det er ikke rimeligt at sammenligne forholdene i Laos med vore luksusforhold omkring fyrværkeri her i Danmark. Men prøv alligevel at få andre klasser til at arbejde med emnet. I kan f.eks. arbejde med:

- Baggrunden for de mange bomber i Laos.
- Statistik om fyrværkeri i Danmark fra www.fyrværkeri.dk.
- Opgør tallene fra statistikken - prøv at finde ud af, hvad der er mest farligt.
- Regler for håndtering af lovligt fyrværkeri.
- Butikkernes ansvarlighed i forhold til at sælge fyrværkeri til folk under 18 år.
Lav en undersøgelse - test de ansattes viden.
- Fremstil en plakat, en hjemmeside eller et slogan, der skal få elever til at følge reglerne om fyrværkeri, så de undgår at blive skadet.
- Udskriv en konkurrence mellem de andre klasser for at udvikle det bedste slogan mod farligt fyrværkeri.
- Lav en SMS- eller e-mailkampagne blandt skolens elever.

i) Forurening fra fyrværkeri

Prøv at arbejde med forureningsfaktorer i forbindelse med fyrværkeriaffyring.

"I januar 2000 var blyindholdet i luften i København næsten fordoblet i forhold til samme måned de forgående år. Blyindholdet steg med 78 pct. fra 17 ng/m³ i 1999 til 30 ng/m³ i 2000, hvilket skyldtes det voldsomme forbrug af fyrværkeri i forbindelse med årtusindskiftet."

Kilde: Danmarks Statistik 2001.

j) Alkohol og trafik

Undersøg antallet af ulykker pga. spritbilister inden for en fem års periode.

- Hvem er de mest udsatte?
- Er der forskel på årstiderne?
- Hvordan er udviklingen?
- Promiller?

k) Alkohol i andre kulturer

Er der elever fra forskellige kulturer i jeres klasse?

Aftal at alle elever forbereder et oplæg om alkoholvaner. Afsæt en dobbeltlektion.

Vælg a) eller b). Brug højst 5 minutter pr. person.

- Forbered et oplæg om alkoholvaner i din kultur.
- Forbered et oplæg om alkoholvaner i din familie.

Bliv enige om forskelle og ligheder. Diskutér derefter for og imod forskellighederne. Indbyd til en flerkulturel aften på skolen, hvor I sætter fokus på mad og lysfester/nytårsfester.

l) Arbejd med statistik om alkohol og fyrværkeriskader

I den elektroniske udgave af vejledningen er der en række forslag til links til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Musik

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til at arbejde med Fyrværkeri-kampagnen i musik. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget musik

Formålet med undervisningen i musik er, at eleverne udvikler deres evne til at opleve musik og til at udtrykke sig i og om musik. Undervisningen skal bibringe dem forudsætninger for livslang og aktiv deltagelse i musiklivet og for selvstændigt at kunne forholde sig til samfundets mangeartede musiktilbud.

Stk. 2. Gennem aktiv og skabende beskæftigelse med musik skal undervisningen medvirke til elevernes følelsesmæssige og intellektuelle udvikling, udvikling af koncentration og motorik samt øge deres forståelse af sig selv som en del af et fællesskab.

Stk. 3. Undervisningen skal fremme elevernes forståelse af dansk og udenlandsk musiktradition som en del af kulturlivet, dels således som den indgår i det aktuelle samfundsliv, dels i dens historiske perspektiv.

Der undervises i musik på 1.- 6. klassesetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Musikudøvelse.
- Musikalsk skaben.
- Musikforståelse.

Stikord fra trinmålene for faget musik efter 6. skoleår:

I forhold til slutmålet Musikudøvelse skal eleverne kunne:

- Deltage lyttende og medskabende i fælles musikalsk udfoldelse.

I forhold til slutmålet Musikalsk skaben skal eleverne kunne:

- Anvende krop, stemme, musikinstrumenter og andre klangkilder, herunder computer, i skabende musikalsk arbejde.

I forhold til slutmålet Musikforståelse skal elever kunne:

- Lytte opmærksomt og med forståelse til musik i forskellige genrer og stilarter.
- Fortolke et stykke musik gennem selvalgte udtryksformer.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Lytte

Lytte og fortolke forskellige musikstykker, der har krudt, kugler og fyrværkeri som temaer. F.eks.:

- Händels Fireworks Music
- Tchaikovskys 1812-ouverture
- Carl Nielsens Helios-ouverture
- Rock og lysshows

Lad jeres musislærer finde flere eksempler, eller prøv selv at komponere en nytårskoncert. Måske kan I samarbejde med andre fag, så musikken udgør en del af jeres fyrværkeriforløb. I kan også bruge det som baggrundsmusik i jeres præsentationer.

b) Spil musikteater

Opbyg et forumteater til brug for jeres målgruppe. Det gøres ved at udarbejde en lille episode med f.eks. en flok unge, der er til fest nytårsaften: "Her er masser af musik, og en af deltagerne skyder ulovligt fyrværkeri af, så der sker ..."

Tilskuerne skal sidde i ring rundt om scenepladsen. Spil forestillingen to gange i alt. 1. gang spiller I det, som I har planlagt. Men anden gang må tilskuerne blande sig og spille med. De må rejse sig og gå ind på scenen og overtage en g skal ændres.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Medier (valgfag)

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i valgfaget medier. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag, og de enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget medier

Formålet med undervisningen i medier er, at eleverne gennem oplevelse, produktion og analyse skal udvikle deres færdigheder i at forstå og bruge medier. Gennem arbejdet med forskellige medier skal eleverne erhverve sig indsigt i formidling og få mulighed for at bruge medierne som personligt udtryksmiddel. Eleverne skal opnå forståelse af massemediernes betydning både i egen og fremmede kulturer, så de på den baggrund kan styrke deres handlemuligheder i og uden for skolen.

Faget har ingen trinmål. Overskrifterne på slutmålene er:

- Medieproduktion.
- Medieanalyse.
- Mediernes betydning i samfundet.

Undervisningens indhold

Til undervisningen i medier vælges emner, der er vigtige for eleverne, og som tillige er relevante i forhold til debatten i samfundet og i forhold til de emner, der arbejdes med i skolens andre fag.

Undervisningsmaterialet skal være alsidigt og belyse mediernes funktion ved tilblivelsen af information, holdninger og værdier.

Undervisningen bygges op som en vekselvirkning mellem produktion og analyse. Der arbejdes med håndværksmæssige færdigheder i enkle og mere sammensatte produktionsformer. Eksperimenter med elevernes egne medieudtryk indgår tillige i undervisningen.

Det medieteoretiske område inddrages i en stigende sværhedsgrad, hvor det falder naturligt i analysen og produktionsforløbet. Teori skal omfatte elementer fra hele kommunikationssituationen.

Eleverne skal diskutere, hvordan lokale og globale budskaber formidles og modtages.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagnen. Udvælg den eller de film, I kunne tænke jer at præsentere for andre klasser. Se mediekritisk på de enkelte film og diskuter, hvilke der vil have den bedste effekt på jeres skole. Få flere ideer til jeres biograf ved at besøge: www.krudtugler.dk

b) Producer en film

Fremstil en film, der fokuserer på De seks Fyrværkeriråd.

Start med at arbejde grundigt med følgende punkter:

1. Hvad vil I vise?
2. Hvordan viser I det så visuelt?
3. Tegn en drejebog
4. Hænger det sammen? – ellers lav det om.
5. Og begynd så på at fremstille filmen

c) Lav en folder

Udform en folder, der skal uddeles i de klasser, I besøger.

Folderen skal fortælle om jer, jeres arbejde og De seks Fyrværkeriråd:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

Folderen skal uddeles, og eleverne skal tage den med hjem til deres forældre.

Den kan produceres som en papirudgave, eller måske kan I fremstille den som et videobrev, et PowerPoint show eller som en hjemmeside. Brug fantasien.

Brug billeder eller tegninger, så folderen bliver så lettilgængelig som mulig. Indholdet skal nøje målrettes til den klasse, I skal besøge. Måske skal der udarbejdes forskellige udgaver alt efter klassetrin. I folderen kan I henvise til internettets muligheder, f.eks. til www.fyrvaerkeri.dk – og evt. jeres egen hjemmeside.

Hent ideer til folderens indhold på www.krudtugler.dk. Brug evt. de skabeloner til brevpapir, logo, plakater m.v., der kan downloades fra hjemmesiden.

d) Lav et virtuelt fyrværkeri

Sæt andre elever i gang med selv at affyre deres virtuelle fyrværkeri på computerskærmen. Lad dem følge den amerikanske brugsanvisning, så de kan afvikle et festfyrværkeri på nattehimlen over otte kendte steder i USA. Det hele sker på www.cyberfireworks.com/

e) Situationsspil

Gennemtænk 3 forskellige situationer med fyrværkeri og alkohol. Lav et situationsspil over hver og optag den på video. Vis den for en jævnaldrende klasse og diskuter problemstillingen med klassens elever.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Dansk

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i dansk. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget dansk

Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes oplevelse af sproget som kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet, der bygger på æstetisk, etisk og historisk forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal fremme elevernes lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal styrke deres bevidsthed om sproget og udvikle en åben og analytisk indstilling til deres egen tids og andre perioders udtryksformer. De skal opnå udtryks- og læseglæde og øge deres indlevelse og indsigt i litteratur og anden fiktion.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

Der undervises i dansk på 1.- 10. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Det talte sprog (lytte og tale).
- Det skrevne sprog (læse og skrive).
- Sprog, litteratur og kommunikation.

Stikord fra trinmålene for faget dansk efter 9. og 10. skoleår:

I forhold til slutmålet Det talte sprog skal eleverne kunne:

- Fremlægge og formidle stof med indsigt i, hvilken form der passer til situationen, og hvilke hjælpemidler der bedst støtter hensigten.
- Bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, og gøre sig fri af forlæg, således at de opnår reel kontakt med tilhørerne.
- Fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer.

I forhold til slutmålet Det skrevne sprog skal eleverne kunne:

- Skrive til en defineret modtager som f.eks. offentlige myndigheder og private virksomheder.
- Layoute og bruge billeder i egne tekster, så det fremmer tekstens kommunikation.

I forhold til slutmålet Sprog, litteratur og kommunikation skal eleverne kunne:

- Udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i såvel enkle som mere komplekse produktioner i en form, der passer til situationen, samt i dramatisk form.
- Søge informationer på forskellige måder og i forskellige medier samt vælge den informationskilde, der er mest hensigtsmæssig.

Her er der virkelig brug for at vurdere, hvilken form for udtryksmiddel, der passer til formidlingsopgaven. Krudtuglerne skal forsøge at finde den form, der bedst skaber kontakten til målgruppen for deres information eller kampagne.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Spil teater

Opbyg et forumteater til brug for jeres målgruppe. Det gøres ved at udarbejde en lille episode med f.eks. en kammerat, der kommer til skade ved affyring af en stor raket nytårsaften.

Tilskuerne skal sidde i ring rundt om scenepladsen. Spil forestillingen to gange i alt. Første gang spiller I det, som I har planlagt. Men anden gang må tilskuerne blande sig og spille med. De må rejse sig og gå ind på scenen og overtage en rolle, hvis de mener spillets handling skal ændres.

Se mere om at spille forumteater ved at søge på internettet eller skolebiblioteket.

I kan også opføre et helt skuespil, som en forrygende forestilling om fyrværkeri ved at hente ideer på www.krudtugler.dk. Hvis tiden er knap, kan I opbygge en kort og hurtig happening om: "Hvad knallerten gemte". Besøg hjemmesiden for at hente ideer.

Disse ting kan I også efter en klar instruktion bede jeres målgrupper om at planlægge og derefter opføre for hinanden.

b) Lav informationsfolder

I kan også vælge at lave en folder, der skal kunne uddeles i de klasser, som I besøger. Folderen skal fortælle om jer, jeres arbejde og De seks Fyrværkeriråd:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

Folderen skal uddeles til elever og forældre. Den kan produceres i papir, eller måske kan I fremstille den som et videobrev, et PowerPoint show eller som en hjemmeside. Brug fantasien.

Brug billeder eller tegninger, så folderen bliver så lettilgængelig som mulig. Indholdet skal nøje målrettes til den klasse, I skal besøge, så måske skal der udarbejdes forskellige udgaver alt efter klassesettrin.

I kan også hente ideer til folderen på: www.krudtugler.dk. Brug evt. de skabeloner til brevpapir, logo, plakater mv., der kan downloades fra hjemmesiden.

Henvis til internettets muligheder i folderen, f.eks. til www.fyrvaerkeri.dk og evt. jeres egen hjemmeside for kampagnen.

c) Kampagners effekt

I kan arbejde med at vurdere reklamekampagner i forbindelse med fyrværkeri. Det kunne være kommunens, amtets eller mediernes kampagner. Når denne Krudtuglekampagne målgruppen godt nok? Rykker den overhovedet ved noget blandt elever og forældre? Reklamer for fyrværkeri i de lokale forretninger: Hvor er fyrværkeriet placeret? Hvad ved sælgerne om det? Bliver der informeret om fyrværkerirådene?

d) Reklamens magt

I lokalaviser reklamerer de lokale handlende for forskellige nytårseffekter. Læg op til en debat om reklamer for fyrværkeri, sådan at andre elever bedre kan tage stilling til de forskellige interesser bag reklamerne. I kan arbejde med emner som disse:

- Hvad gør medierne for at hjælpe i forebyggelsen af fyrværkeriskader?
- Hvad gør de handlende for at informere om sikkerhed og De seks Fyrværkeriråd?
- Hvordan opbevarer de handlende deres lager af fyrværkeri?
- Hvilken uddannelse har de ansatte for at sælge fyrværkeri?
- Udarbejd en spørgeskemaundersøgelse blandt de handlende i jeres by.

e) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagnen. Udvælg den eller de film, I kunne tænke jer at præsentere for andre klasser på skolen for at informere om fyrværkeriskader og førstehjælp. Få flere ideer til jeres biograf ved at besøge www.krudtugler.dk.

f) Producer en film

Arbejd med at fremstille en film, der fokuserer på De seks Fyrværkeriråd.

Følg punkterne 1-5:

1. Hvad vil I vise?
2. Hvordan viser I det så visuelt?
3. Tegn en drejebog.
4. Hænger det sammen? – ellers lav det om.
5. Og begynd så på at fremstille filmen.

g) Kritisk stilling – tænk selv

Udarbejd en folder, der beskriver, hvad klassen og eleverne bør overveje for at blive bedre til at tage kritisk stilling i forhold til køb, opbevaring og brug af fyrværkeri. Hvad kan man gøre for at blive bedre til at handle forsvarligt og passe på jer selv og andre?

h) En fyrværkeridemonstration

Få en sprængningseksperter til at komme på skolen for at vise, hvordan man håndterer fyrværkeri korrekt. Besøg krudtuglernes hjemmeside for at finde en gæstelærer.

i) Situationsspil

Gennemtænk 3-5 forskellige situationer med fyrværkeri og alkohol. Lav et situationsspil over hver og optag det på video. Vis situationsspillene – eller ét af dem for en jævnaldrende klasse og diskuter problemstillingen med eleverne i klassen. I kan evt. vise situationerne i 3-5 forskellige klasselokaler på én gang.

Følg punkterne 1-5:

1. Hvad vil I vise?
2. Hvordan viser I det så visuelt?
3. Tegn en drejebog.
4. Hænger det sammen? – ellers lav det om.
5. Og begynd så på at fremstille filmen.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Matematik

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til at arbejde med Fyrværkeri-kampagnen i matematik. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget matematik

Formålet med undervisningen i matematik er, at eleverne bliver i stand til at forstå og anvende matematik i sammenhænge, der vedrører dagligliv, samfundsliv og naturforhold. Analyse og argumentation skal indgå i arbejdet med emner og problemstillinger.

Stk. 2. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne opbygger matematisk viden og kunnen ud fra egne forudsætninger. Selvstændigt og i fællesskab skal eleverne erfare, at matematik både er et redskab til problemløsning og et kreativt fag. Undervisningen skal give eleverne mulighed for indlevelse og fremme deres fantasi og nysgerrighed.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne oplever og erkender matematikkens rolle i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng. Med henblik på at kunne tage ansvar og øve indflydelse i et demokratisk fællesskab, skal eleverne kunne forholde sig vurderende til matematikkens anvendelse.

Der undervises i matematik på 1.- 10. klassesetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Arbejde med tal og algebra.
- Arbejde med geometri.
- Matematik i anvendelse.
- Kommunikation og problemløsning.

Stikord fra trinmålene for faget matematik efter 9. og 10. skoleår:

I forhold til slutmålet Arbejde med tal og algebra skal eleverne kunne:

- Arbejde undersøgende, især med systematiske optællinger og med tallenes indbyrdes størrelse som led i opbygning af en generel talforståelse.
- Anvende lommeregner og computer ved gennemførelse af beregninger og problemløsning.
- Anvende og forstå procentbegrebet.

I forhold til slutmålet Matematik i anvendelse skal eleverne kunne:

- Anvende matematik knyttet til problemstillinger, der vedrører natur, samfund og kultur.
- Forholde sig til beskrivelser og argumentationer af faglig art, som de fremtræder i medierne.

- Udtrykke viden om matematikkens muligheder og begrænsninger som beskrivelsesmiddel og beslutningsgrundlag.
- Arbejde med statistiske beskrivelser af indsamlede data, hvor der lægges vægt på metode og fortolkning.
- Udføre simuleringer ved hjælp af computeren.

Nytåret kan give forskellige indfaldsvinkler til matematikken. Der kan arbejdes med udformning af diverse stjerner i papir. Det vil fokusere på geometrien, vinkler m.m. Der kan arbejdes med tid og så selvfølgelig med statistik. Ved udformning af spørgeskemaer er der god vejledning at hente på <http://kif.emu.dk/>

Her er gode muligheder for at bruge computeren som redskab – både i det statistiske arbejde og i indsamlingen af data fra internettet.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) At arbejde med tid

Se materialet "Matematik til tiden" fra Forlaget Matematik. Her indgår bl.a. emnet "tidsmåling gennem tiderne".

b) Arbejde med statistik om fyrværkeri i Danmark fra www.fyrvaerkeri.dk

- Lav en tolkning af tallene fra statistikken for at vurdere, hvad der er mest farligt.
- Undersøg butikernes ansvarlighed i forhold til at sælge til folk under 18 år. Lav en undersøgelse, test evt. de ansattes viden om sikkerhed.
- Analyser omfanget af fyrværkeriskader.

c) Arbejde med spørgeskemaundersøgelse vedrørende fyrværkerivaner

Start med at arbejde med generelle spørgeskemaer. Udform herefter skemaer til at iværksætte målrettede undersøgelser:

- På skolen og i de enkelte klasser.
- I hjemmene – forældre, naboer mv.
- Lokalt – handlende, folk på gaden eller i indkøbscentret.
- Afslut med at foretage en analyse og perspektivering af spørgeskemaundersøgelsen.
- Og endelig – forhold jer til, hvordan I evt. kan bruge resultatet af undersøgelsen i jeres kampagne.

d) Arbejde med geometri

I forbindelse med fyrværkeri ser man mange interessante figurer og bevægelser i luften. I papir kan I bl.a. arbejde med stjerner, vinkler, cirkler, spiraler. Hvordan dannes de egentlig? Hvilken matematik ligger bag? Når I selv er klar på det, giv da svaret videre til jeres målgruppe. Her op til jul kunne det være flot, hvis I fik alle til at lave forskellige former for stjerner til fælles udsmykning.

e) Beregn antal genstande

I forhold til alkohol kan der regnes på promiller og genstande. F.eks. kan antallet af genstande beregnes ved:

$$\frac{\text{Antal cl} \times \text{alkoholprocent}}{100 \times 1,5} = \text{antal genstande.}$$

En genstand er 12 gram (1,5 cl) ren alkohol. I de følgende muligheder er der rundt regnet én genstand:

1 pilsner (33 cl)

1 glas vin (12 cl)

1 glad hedvin (8 cl)

1 glas spiritus (4 cl)

f) Beregn promillen

Alkohols påvirkning af kroppen måles i promiller. Din reaktionsevne nedsættes ved påvirkning af alkohol. Procenterne i alkohol giver promillerne i blodet. Promille betyder per 100. Det betegner det antal gram ren alkohol, der er per liter blod i kroppen.

Helt nøjagtigt kan promillen hos en person fastslås ved hjælp af en blodprøve eller en måling af udåndingsluften. Men I kan også selv nogenlunde beregne promillen ved at benytte disse formler:

$$\text{KVINDER: } \frac{12 \times \text{antal genstande}}{0,55 \times \text{kropsvægt i kg}} = \text{promille.}$$

$$\text{MÆND: } \frac{12 \times \text{antal genstande}}{0,68 \times \text{kropsvægt i kg}} = \text{promille.}$$

g) Alkohol og trafik

Undersøg antallet af ulykker pga. spritbilister inden for en fem års periode.

- Hvem er mest udsatte?
- Er der forskel på årstiderne?
- Hvordan er udviklingen?

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Historie

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i faget historie. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag, og de enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget historie

Formålet med undervisningen i historie er at styrke elevernes historiebevidsthed og identitet og øge deres lyst til og motivation for aktiv deltagelse i et demokratisk samfund. Det sker ved at fremme deres indsigt i, at mennesker er historieskabte såvel som historieskabende.

Stk. 2. Ved at arbejde med samspillet mellem fortid, nutid og fremtid skal eleverne udvikle deres indsigt i menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres forståelse af og holdning til egen kultur, andre kulturer og menneskers samspil med naturen.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne mulighed for overblik og fordybelse i vedkommende historiske kundskabsområder og fremme deres indsigt i kontinuitet og forandring. Undervisningen skal bygge på og stimulere elevernes evne til indlevelse, analyse og vurdering og fremme deres lyst til at videregive og skabe historiske fortællinger på baggrund af tilegnet viden.

Der undervises i historie på 3.- 9. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Historie i fortid og nutid.
- Tid og rum.
- Fortolkning og formidling.

Stikord fra trinmålene for faget historie efter 8. og 9. skoleår:

I forhold til slutmålet Fortolkning og formidling skal eleverne kunne:

- Gengive hovedindholdet af en historisk fremstilling og angive, hvad der er faktuelle informationer, og hvad der er forklaringer og fortolkninger.
- Formulere historiske spørgsmål som udgangspunkt for gruppedrøftelser.
- Etablere historiske scenarier og perspektivere det historiske indhold.
- Søge oplysning om ophav til forskelligartede informationskilder og tage stilling til pålideligheden.
- Tage stilling til pålideligheden af kildemateriale, bl.a. fra internettet.
- Give eksempler på begivenheder og samfundsforandringer, der kan forklares ud fra værdier og holdninger, som er fremherskende i en tidsepoke.

Fyrværkeri og lysfester giver muligheder for at trække emnet ind i en faglig historieundervisning. Her vil såvel fortid som nutid, tid og rum som fortolkning og

formidling kunne tilgodeses. Ligeledes vil der kunne undervises i emner, temaer og problemstillinger. Alt dette vil kunne være med til at styrke elevernes forståelse for sikkerhed omkring fyrværkeri. Samtidig med, at det kan danne grundlag for en vedkommende og levende historieundervisning.

På de ældste klassetrin kan der også lægges op til projektopgaven i samarbejde med samfundsfag.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Krudt gennem tiderne

Arbejd med en historisk begivenhed med relation til nytår, udvalgte krige (krudt og kugler) – eller om krudtets historie fra fortid til nutid.

b) Fyrværkeriets historie

At kortlægge fyrværkeriets historie.

c) Nytårsvaner før og nu

Undersøg nytårsvaner på jeres bedsteforældres tid.

Lav et interview og brug det hos jeres målgruppe. Eller læg op til, at målgruppen skal interviewe bedsteforældre eller andre ældre. Eller inviter en bedsteforældre på besøg hos jeres målgruppe for at fortælle om løjer og traditioner nytårsaften, da han eller hun var barn eller ung. Alkohol kan på samme måde danne baggrund for en undersøgelse eller en gæstelærers fortælling.

Når man skal lave et interview, bør man være meget velforberedt og vide, hvad man vil spørge om og hvordan. For at få et godt interview skal der være en afslappet stemning. Sørg for en kort snak med pågældende, inden der startes. Vær rolig og prøv at skjule evt. nervøsitet.

3 gode råd:

- 1) Stil hvem - hvad - hvorfor - hvordan spørgsmål. Undlad at give svaret i spørgsmålet!
- 2) Stil neutrale spørgsmål.
- 3) Stil gerne dumme spørgsmål. Giver bedre svar.

8 dødssynder:

- 1) Tal ikke for meget som interviewer.
- 2) Stil ikke to spørgsmål på en gang.
- 3) Pas på med ikke at overlæse med for mange ord – spørg kort og klart.
- 4) Stil ikke ledende spørgsmål.
- 5) Brug ikke negativt ladede spørgsmål.
- 6) Der må ikke overdrives eller dramatiseres.
- 7) Gør ikke spørgsmålet så langt, at pågældende mister eller ikke forstår sammenhængen.
- 8) Stil ikke ja/nej spørgsmål. Det er bare for nemt.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Geografi

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i geografi. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag, og de enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget geografi

Formålet med undervisningen i geografi er, at eleverne tilegner sig viden om og forståelse af de naturgivne og kulturskabte forudsætninger for levevilkår i Danmark og i andre lande samt samfundenes udnyttelse af naturgrundlag og ressourcer.

Stk. 2. Undervisningen skal bygge på elevernes egne iagttagelser, oplevelser og undersøgelser og på geografiske kilder, så de udvikler interesse for selv at udbygge deres viden om omverdenen.

Stk. 3. Undervisningen skal fremme elevernes forståelse af fremmede kulturer og give dem mulighed for at udvikle engagement, selvstændig stillingtagen til og ansvarlighed overfor problemer vedrørende udnyttelse af naturgrundlag, ressourcer og den kulturskabte omverden og konsekvenserne for miljø og levevilkår.

Der undervises i geografi på 7.-9. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Globale mønstre.
- Naturgrundlaget og dets udnyttelse.
- Kultur og levevilkår.
- Arbejds måder og tankegange.

Stikord fra trinmålene for faget geografi efter 8. (9.) klassetrin:

I forhold til slutmålene Kultur og levevilkår skal eleverne kunne:

- Sammenligne egne levevilkår med levevilkår i fattige lande.
- Kende til fremmede kulturers levevis og relatere dem til værdier og normer i eget samfund.
- Vurdere samfundenes forbrugsmønstre og deres konsekvenser for natur og miljø.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Arbejde med forskellige kulturer

Se på fyrværkeri som en del af kulturelle begivenheder, traditioner og andre udfoldelser. I et sådant tema kan I behandle måder at bruge lys på til forskellige fester. Nogle af de største og årligt tilbagevendende begivenheder rundt om i verden vil kunne undersøges nærmere. Hvilken rolle spiller sådanne begivenheder for den lokale kultur?

Foretag en sammenligning af forskellige kulturer. I kan arbejde med andre landes lysfester, karneval m.m. Vælg evt. lande /områder gruppevis. Der arrangeres så f.eks. 5 små lysarrangementer / karneval på skolen. Eller vælg ét land, I synes er særlig interessant. Der arrangeres så en større kulturfest på skolen – evt. med indbydelse til folk i lokalområdet.

b) Undersøgelser af økonomi i forbindelse med nytår

I kan også arbejde med analyser af forbruget af fyrværkeri. Sammenligninger, perspektiveringer rige/fattige lande. Hvor mange kunne blive mætte af det, der bare går op i røg? Hvad kunne 7.b sende af sted til Sudan eller andre lande i den tredje verden, hvis deres fyrværkeripenge gik til nødhjælp i stedet? Hvor mange folk ville kunne leve af det? I hvor lang tid?

c) Fyrværkeri og forurening

Undersøg forureningsfaktorer i forbindelse med fyrværkeriaffyring.

"I januar 2000 var blyindholdet i luften i København næsten fordoblet i forhold til samme måned de forgående år. Blyindholdet steg med 78 pct. fra 17 ng/m³ i 1999 til 30 ng/m³ i 2000, hvilket skyldtes det voldsomme forbrug af fyrværkeri i forbindelse med årtusindskiftet."

Kilde: Danmarks statistik 2001.

d) Lyset og geografien

Undersøg, hvordan lyset har indflydelse på en mængde geografiske forhold i såvel den nære som fjerne omverden. Søg på nettet eller se på www.krudtugler.dk.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Natur/teknik

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i natur/teknik. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag, og de enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget Natur/teknik

Formålet med undervisningen i natur/teknik er, at eleverne gennem oplevelser og erfaringer med natur og teknik opnår indsigt i vigtige fænomener og sammenhænge og udvikler tanker, sprog og begreber, som har værdi i det daglige liv.

Stk. 2. Elevernes iagttagelser og eksperimenter skal medvirke til, at de udvikler praktiske færdigheder, kreativitet og evne til samarbejde. Undervisningen skal vedligeholde og fremme elevernes glæde ved at beskæftige sig med natur, teknik, livsbetingelser og levevilkår samt deres lyst til at stille spørgsmål og lave undersøgelser.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler forståelse af samspillet mellem menneske og natur i deres eget og fremmede samfund samt ansvarlighed over for miljøet som baggrund for engagement og handling.

Der undervises i natur/teknik på 1.- 6. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Den nære omverden.
- Den fjerne omverden.
- Menneskets samspil med naturen.
- Arbejds måder og tankegange.

Stikord fra trinmålene for faget natur/teknik efter 6. skoleår

I forhold til slutmålet Den nære omverden skal eleverne kunne:

- Give eksempler på, hvordan nye egenskaber fremkommer, når forskellige materialer og stoffer bruges sammen, f.eks. kuldeblanding og kartoffelmel blandet med vand.
- Beskrive og fremdrage sammenhænge i enkle produktionsprocesser fra hverdagen.
- Beskrive vigtige organsystemer, f.eks. kredsløb og væsentlige faktorer, der påvirker disse, f.eks. kost og motion.
- Begrunde valg om forhold, der har betydning for egen sundhed.

I forhold til slutmålet Den fjerne omverden skal eleverne kunne:

- Redegøre for årsager til naturkatastrofers opståen.
- Forholde sig til mediernes fremstilling om naturfaglige forhold ud fra egen viden.
- Sammenligne og beskrive de forskelle i levevilkår, mennesker har forskellige steder på jorden.

- Kende alment geografisk navnestof fra regioner og stater i vores egen og andre verdensdele.
- Sammenligne geografiske forhold, der er karakteristiske for udvalgte regioner og stater i vores egen og andre verdensdele.

I forhold til slutmålet Menneskets samspil med naturen skal eleverne kunne:

- Kende til skrevne og uskrevne regler om at færdes sikkert og hensynsfuldt i naturen.
- Give eksempler på, hvordan samfundets brug af teknologi på et område kan skabe problemer på andre områder, f.eks. vand/spildevand og energiforsyning/forurening.
- Kende til miljøproblemer lokalt og globalt samt give eksempler på, hvordan disse problemer kan løses.

I forhold til slutmålet Arbejds måder og tankegange skal eleverne kunne:

- Stille spørgsmål med udgangspunkt i egne ideer og fremsætte hypoteser som grundlag for undersøgelser.
- Planlægge og gennemføre enkle undersøgelser og eksperimenter af mere systematisk karakter.
- Sammenligne undersøgelsesresultater og sammenfatte enkle generelle regler, f.eks. opløsning, fordampning, og magnetisme.
- Vælge og benytte relevant udstyr.
- Bruge relevante hjælpemidler, f.eks. mikroskop og indikatorer.
- Opsamle og formidle undersøgelser og eksperimenter.
- Formidle egne og andres undersøgelser og eksperimenter ved hjælp af relevante fremstillingsformer, f.eks. tekst, grafisk fremstilling, foredrag og dramatisering.
- Give begrundede svar ved at sammenstille egne erfaringer og informationer andre steder fra.
- Opsamle, ordne og formidle data og informationer.

Lad eleverne arbejde med en undersøgelse af fyrværkerivaner hos andre elever på skolen - hvor godt kender de f.eks. fyrværkerirådene? Hvilke vaner er der i hjemmet? Hvad foregår der i kammeratskabskredsen? Lav en offentliggørelse af undersøgelsesresultaterne. Det kan danne udgangspunkt for det næste skridt. Det er væsentligt, at der arbejdes med udfærdigelse af spørgeskemaer, og hvordan man stiller relevante spørgsmål. Besøg KIF 3 på www.kif.emu.dk. Her kan du se oplæg til spørgeskemaer, der kan designes til det, dine elever vil undersøge.

Der kan også arbejdes med karneval/lysfester som beskrevet under geografi.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Fremstil en informationsfolder

I kan vælge at lave en folder, der skal kunne uddeles i de klasser, som I besøger.

Folderen skal fortælle om jer, jeres arbejde og De seks Fyrværkeriråd – og skal bringes med hjem til hver elevs forældre. Den kan laves i papir. Eller måske kan I fremstille den som et videobrev, et PowerPoint show eller som en hjemmeside. Brug fantasien.

Brug billeder eller tegninger, så folderen bliver så let at forstå som mulig. Indholdet skal nøje målrettes til den klasse, I skal besøge, så måske skal der udarbejdes forskellige udgaver alt efter klassetrin.

I kan også henvise til internettet og til www.fyrvaerkeri.dk og evt. til jeres egen hjemmeside.

b) Fyrværkeriskader

Læg op til at arbejde med forebyggelse af fyrværkeriskader. Det kan være direkte rådgivning ud fra krudtuglernes materiale, uddeling af foldere, besøg af gæstelærere eller oplæg til små undersøgelser eller forsøg. Find en gæstelærer på: www.fyrvaerkeriforedrag.dk

c) Prismer, lysbrydning og regnbuer

Regnbuen spiller en fremtrædende rolle i folketroen. Således skal der jo stå en skæppe guld ved foden af regnbuen. Fidusen her er, at der slet ikke er nogen fod. Så snart vi bevæger os, flytter regnbuen med. I den nordiske mytologi spiller regnbuen også en vigtig rolle. Her kaldes den broen Bifrost. Regnbuen er en af naturens mest imponerende optiske fænomener. Den består faktisk af to buer – den primære og den sekundære. I kan arbejde lidt videre med prismer, og hvordan lyset opfører sig, når det skal igennem forskellige former for prismer. Søg på nettet.

d) En fyrværkeridemonstration

Få en sprængningseksperter til at komme på skolen for at vise, hvordan man håndterer fyrværkeri korrekt. Besøg krudtuglernes hjemmeside for at finde en gæstelærer.

e) Krudtopskrifter

I samarbejde med hjemkundskab kan I fremstille velsmagende og lækkert slik. Besøg Krudtuglernes hjemmeside www.krudtugler.dk.

f) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagnen. Udvælg den eller de film, I evt. kunne tænke jer at præsentere for andre klasser på skolen for at informere om fyrværkeriskader og førstehjælp. Få flere ideer til jeres biograf ved at besøge www.krudtugler.dk.

g) Arbejde med fyrværkerirådene

Del f.eks. klassen op i seks grupper, der koncentrerer sig om hver deres råd.

Opfør et lille rollespil om hvert enkelt råd:

1. Køb og lav aldrig ulovligt fyrværkeri
2. Hold ikke fyrværkeri i hånden
3. Brug beskyttelsesbriller
4. Kast aldrig med fyrværkeri
5. Gå aldrig tilbage til en fuser
6. Brug en pose til fyrværkeriet

h) Arbejde med førstehjælp

Bestil gratis førstehjælpsmateriale fra Dansk Røde Kors.

i) Arbejde med vulkaner

Se links på hjemmesiden www.krudtugler.dk.

j) Arbejde med lysfester i andre kulturer

Prøv at sammenligne forskellige kulturer.

I kan arbejde med andre landes lysfester, karneval m.m. Vælg evt. lande/områder gruppevis. Der arrangeres så f.eks. 5 små lysarrangementer/karneval på skolen.

Eller vælg ét land, I synes er særlig interessant. Afslut med at arrangere en større kulturfest på skolen og for skolens naboer.

k) Undersøgelse af fyrværkerivaner på skolen

Start med at arbejde med, hvordan man overhovedet laver et spørgeskema. Lav derefter et skema til bestemte målgrupper for undersøgelsen, f.eks.:

- De enkelte klasser.
- Hjemmene – forældre, naboer mv.
- Folk på gaden eller i indkøbscentret.
- Afslut med at sammenligne de forskellige svar.
- Hvordan vil I nu bruge resultatet af undersøgelsen i jeres kampagne?

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Fysik/kemi

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i fysik/kemi. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag, og de enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget fysik/kemi

Formålet med undervisningen i fysik/kemi er, at eleverne tilegner sig viden og indsigt om fysiske og kemiske forhold. Undervisningen skal medvirke til udvikling af naturvidenskabelige arbejdsmetoder og udtryksformer hos den enkelte elev med henblik på at øge elevernes viden om og forståelse af den verden, de selv er en del af.

Stk. 2. Undervisningen skal give mulighed for at stimulere og videreudvikle alle elevers interesse og nysgerrighed over for naturfænomener, naturvidenskab og teknik med henblik på at udvikle erkendelse, fantasi og lyst til at lære. Eleverne bør opnå tillid til egne muligheder for at forholde sig til problemstillinger med naturvidenskabeligt og teknologisk indhold af betydning for den enkelte og samfundet.

Stk. 3. Undervisningen skal bidrage til elevernes grundlag for at få indflydelse på og tage medansvar for brugen af naturressourcer og teknik både lokalt og globalt. Undervisningen skal give eleverne mulighed for at erkende naturvidenskab og teknologi som en del af vor kultur og vort verdensbillede.

Der undervises i fysik/kemi på 7.-10. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Fysikkens og kemiens verden.
- Udvikling i naturvidenskabelig erkendelse.
- Anvendelse af fysik og kemi i hverdag og samfund.
- Arbejds måder og tankegange.

Stikord fra trinmålene for faget fysik/kemi efter 8. 9. og 10. klassetrin:

I forhold til slutmålet Fysikkens og kemiens verden skal eleverne kunne:

- Redegøre for anvendelse af modeller og simuleringer som led i en beskrivelse af fænomener og sammenhænge.
- Benytte enkle modeller til at beskrive fænomener og sammenhænge som lysets natur.
- Beskrive nogle grundstoffer og kemiske forbindelser samt enkle træk i det periodiske system.
- Beskrive eksempler på kemiske forbindelser og deres indbyrdes reaktion.
- Anvende fysiske og kemiske begreber til at beskrive, forklare og forudsige fænomener.

- Kende og beskrive udvalgte enkle atomkerneprocesser.
- Kende nogle generelle egenskaber ved hverdagens stoffer og materialer som tilstandsformer.

I forhold til slutmålet Anvendelse af fysik og kemi i hverdag og samfund skal eleverne kunne:

- Kende til udvalgte ressourcers vej gennem produktionssystemet.
- Kende udvalgte detaljer i en eller flere produktionsvirksomheder.
- Kende til handlemuligheder i forhold til forskellige produktionsprocessers påvirkning af miljøet.

I forhold til slutmålet Arbejds måder og tankegange skal eleverne kunne:

- Vælge og benytte hensigtsmæssige instrumenter og laboratorieudstyr.
- Benytte fysisk og kemisk viden, opnået ved teoretisk og praktisk arbejde.
- Vælge udstyr, redskaber og hjælpemidler, der passer til opgaven.

Fyrværkeriets fascination hører selvfølgelig sammen med fysik/kemi. Men målet for arbejdet med fyrværkeri i denne omgang er naturligvis ikke at fremstille fyrværkeri selv. Imidlertid kan eleverne med udgangspunkt i arbejdet med lys lægge vægt på grundstoffernes lysudsendelse og bl.a. fremstille små vulkaner i laboratoriet. Du kan desuden komme ind på teorier omkring krudtfremstilling og temperaturudvikling. Med fokus på lys og farver kan der arbejdes med prismer og regnbuen. Eksperimenterne kan efterfølgende bruges som demonstration for de elever, krudtuglerne har valgt som målgruppe. I forhold til alkohol er det kemien, der skal i anvendelse.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Lysudsendelse

- Solen/stjerner – hvad er det?
- Elektromagnetisk stråling.
- Arbejde med Solen.
- Astronomi.

b) Lysets brydning

Regnbuen spiller en fremtrædende rolle i folketroen. Man siger jo, der står en skæppe guld ved foden af regnbuen. Men fidusen er, at der slet ikke er nogen fod. Så snart vi bevæger os, flytter regnbuen med. I den nordiske mytologi spiller regnbuen også en vigtig rolle. Den kaldes her for broen Bifrost. Regnbuen er en af naturens mest imponerende optiske fænomener. Den består faktisk af to buer – den primære regnbue og den sekundære. I den sekundære regnbue ligger farverne omvendt.

I kan både lære jeres målgruppe om regnbuen som fænomen og fortælle dem nogle spændende og fascinerende historier.

c) Temperatur og tilstandsformer

Der skal en voldsom temperaturudvikling til, når fyrværkeri skal lykkes.

I kan arbejde med temperatur og tilstandsformer.

Find, i samarbejde med jeres fysik/kemilærere, gode demonstrationsforsøg, I kan vise jeres målgruppe.

Se på forskellen på fysiske og kemiske forandringer:

- Ved fysisk forandring omdannes stofferne ikke til nye stoffer.
- Ved kemisk forandring dannes nye stoffer.

d) Kemiske reaktioner

I kan arbejde med kemi og sætte fokus på kemiske reaktioner og tilstandsformer.

Find, i samarbejde med jeres fysik/kemilærere, gode demonstrationsforsøg, I kan vise jeres målgruppe.

Ved alle kemiske reaktioner vil der være en energiudvikling.

- Når kemiske bindinger skal nedbrydes, er der brug for at tilføre energi.
- Når kemiske bindinger dannes, frigøres der energi.

e) Brandslukning

- Prøv at kontakte den lokale Falckstation.
- Gennemgå de historiske ildebrande f.eks. i London og København eller evt. i jeres egen by.

Hav fokus på brandtrekanten. Alle tre betingelser skal være til stede, for at en brand kan opstå:

1. Noget, der kan brænde.
2. Ilt.
3. Varme.

Find, i samarbejde med jeres fysik/kemilærer, gode demonstrationsforsøg, I kan vise jeres målgruppe. Brug desuden internettet.

f) Simuleringer

Arbejd på nettet med simuleringer af fyrværkeri.

Krudt og fyrværkeri kemisk set.

Besøg evt. en fyrværkerifabrik.

g) Vulkaner

Fremstilling af vulkan-modeller.

h) Fyrværkeri sviner

Arbejde med forureningsfaktorer i fyrværkeriet.

Der efterlades tonsvis af tungmetaller på en nytårsaften. Hvilke tungmetaller drejer det sig egentlig om? Hvordan virker de på miljøet?

Undersøg forurening efter en fyrværkeriforestilling i f.eks. Tivoli. Hvor meget fyres egentlig af sådan en lørdag aften? Hvad efterlades her af tungmetaller? Hvad bliver det til på et år?

”I januar 2000 var blyindholdet i luften i København næsten fordoblet i forhold til samme måned de forgående år. Blyindholdet steg med 78 pct. fra 17 ng/m³ i 1999 til 30 ng/m³ i 2000, hvilket skyldtes det voldsomme forbrug af fyrværkeri i forbindelse med årtusindskiftet.”

Kilde: Danmarks Statistik 2001.

i) En fyrværkeridemonstration

Få en sprængningseksperter til at komme på skolen for at vise, hvordan man håndterer fyrværkeri korrekt. Besøg Krudtuglernes hjemmeside for at finde en gæstelærer: www.krudtugler.dk.

J) Arbejd på nettet med Det periodiske System**k) Fakta og eksperimenter om alkohol og alkoholfremstilling**

- Bestemmelse af alkoholprocent.
- Alkohol som brændstof.
- Alkohol i naturen.
- Alkohol i mennesket – bestemmelse af promille.
- Find eksperimenter og andre aktiviteter om alkohol på nettet eller skolebiblioteket.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Biologi

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til Krudtuglerne til at arbejde med Fyrværkerikampagnen i biologi. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af Krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget biologi

Formålet med undervisningen i biologi er, at eleverne tilegner sig viden om de levende organismer og den omgivende natur, om miljø og sundhed samt om anvendelse af biologi. Der skal lægges særlig vægt på forståelsen af sammenhænge.

Stk. 2. Undervisningen skal i videst mulig omfang tage sit udgangspunkt i elevernes egne oplevelser, undersøgelser og opfattelser samt søge at fremme deres glæde ved naturen og lyst til at beskæftige sig med biologiske emner og problemstillinger.

Stk. 3. Elevernes ansvarlighed over for natur og miljø skal videreudvikles, og undervisningen skal bidrage til at skabe grundlag for stillingtagen og handlen i forhold til menneskets samspil med naturen.

Der undervises i biologi på 7.-9. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- De levende organismer og deres omgivende natur.
- Miljø og sundhed.
- Biologiens anvendelse.
- Arbejds måder og tankegange.

Stikord fra trinmålene for faget biologi efter 9. klassetrin:

I forhold til slutmålet Miljø og sundhed skal eleverne kunne:

- Beskrive funktionen af og sammenhængen mellem skelet, muskler, sanser og nervesystem.
- Forklare den biologiske baggrund for sundhedsproblemer knyttet til livsstil og levevilkår.
- Give eksempler på aktuelle lokale og globale miljø- og sundhedsproblemer.

I forhold til slutmålet Arbejds måder og tankegange skal eleverne kunne:

- planlægge, gennemføre og evaluere enkle undersøgelser og eksperimenter i naturen og laboratoriet.

I kampagnen kan der i faget sættes fokus på elevens og forældres personlige livsstil, holdninger og konsekvenser ved forkert brug af fyrværkeri, der ofte kan føre til alvorlige og langvarige skader.

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) Fyrværkeriskader

Læg op til at arbejde med fyrværkeriskader og forebyggelse af disse. Det kan være direkte rådgivning ud fra krudtuglernes materiale, uddeling af foldere, besøg af gæstelærere eller oplæg til små undersøgelser eller forsøg. Besøg www.krudtugler.dk for at finde en gæstelærer.

Hvis I har valgt at arbejde med fyrværkeriskader, kan I f.eks. fokusere på:

Øjet

Øjet – en del af din hverdag?

Stikord til områder der kan berøres ved at arbejde med øjet:

- Øjet som et kamera
- Synsfelt
- Afstandsbestemmelse
- Øjets opbygning
- Tegning af øjet
- Synsstyrke - briller
- Hjælpemidler til blinde
- Dissektion af svine-, fiske- eller køjne
- Blindskrift
- Linser
- Optik/billeddannelse
- Briller og andre hjælpemidler
- Alle har prøvet at få noget i øjet.

Fingre

Hvert nytår kommer mange danskere til skade på grund af lemfældig omgang med fyrværkeri. Skaderne kan betyde handicap for livet. Men de fleste glemmer alvoren, når champagnen flyder, og nytåret skal skydes ind. Ofte går det ud over en eller flere fingre. Se mere på www.krudtugler.dk

Forbrændinger

Vand, vand, masser af vand – det er det allerbedste råd til alle forbrændinger. Læs mere om forskellige former for forbrændinger – og hvad du selv kan være med til at gøre. Se mere på www.krudtugler.dk

b) Se film

Se de forskellige film, der i årenes løb er produceret til Fyrværkerikampagne. Udvælg den eller de film, I kunne tænke jer at præsentere for andre klasser på skolen for at informere om fyrværkeriskader og førstehjælp. Besøg www.krudtugler.dk for flere ideer.

c) Lys og liv

Hvis I har valgt at fokusere på lys i forbindelse med jeres arbejde med fyrværkerikampagnen, kan I arbejde med følgende overskrifter i biologi:

- Lys og fotosyntese.
- Lys og temperatur.
- Temperaturregulering (også hos dyr).
- Global opvarmning.
- Lys og sanser.
- Lys og adfærd.
- Sol og sundhed.

d) Alkohol

Hvis I har valgt at fokusere på alkohol i forbindelse med jeres arbejde med fyrværkerikampagnen, kan I arbejde med følgende overskrifter i biologi:

Alkohols virkning på kroppen på kort sigt:

- Nedsat reaktionstid (i forhold til brug af fyrværkeri).
- Beruselse.
- Besvimelse.
- Tømmermænd.

Alkohols virkning på kroppen på lang sigt:

- Fedme (energiindhold i alkohol).
- Modtagelighed for sygdomme.
- Hjerneskader.
- Skrumpelever.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Engelsk

Her kan du finde informationer, ideer og forslag til at arbejde med Fyrværkeri-kampagnen i engelsk. I mange tilfælde kan der med fordel arbejdes på tværs af fag. De enkelte lærerteams omkring en klasse eller en gruppe elever bør derfor inddrages i aftaler og planlægning af krudtugleaktiviteter.

Fælles mål for faget engelsk

Formålet med undervisningen i engelsk er, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, således at de kan forstå talt og skrevet engelsk og kan udtrykke sig mundtligt og skriftligt. Undervisningen skal samtidig udvikle elevernes bevidsthed om engelsk sprog og sprogbrug samt om sprogtilegnelse.

Stk. 2. Undervisningen skal skabe rammer for oplevelse, indsigt og samarbejde samt styrke elevernes aktive medvirken. Herved skal undervisningen bidrage til, at eleverne bevarer lysten til at beskæftige sig med sprog og kultur til fremme af deres videre udvikling.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne indsigt i kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande og derved styrke deres internationale forståelse og forståelse af egen kultur.

Der undervises i engelsk på 3. – 10. klassetrin. Overskrifterne på slutmålene er:

- Kommunikative færdigheder.
- Sprog og sprogbrug.
- Sprogtilegnelse.
- Kultur- og samfundsforhold.

Stikord fra trinmålene for faget engelsk:

I forhold til slutmålet Kommunikative færdigheder skal eleverne kunne:

- Forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen.
- Forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige.
- Præsentere et emne, alene eller sammen med andre, ved hjælp af forskellige praktisk-musiske udtryksformer, f.eks. multimediepræsentation.

I forhold til slutmålet Sprogtilegnelse skal eleverne kunne:

- Udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen.
- Vælge og anvende læsestrategier, f.eks. skimming og skanning.
- Udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation.
- Udarbejde et produkt på engelsk.

I forhold til slutmålet Kultur- og samfundsforhold skal eleverne kunne:

- Give eksempler på værdier og normer i engelsktalende lande fra arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade og medier.
- Perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande, inden for emner som uddannelse og erhverv, sociale og samfundsmæssige problemstillinger.
- Benytte og vurdere informationer fra engelsksprogede kilder.
- Belyse et emne fra flere sider, f.eks. i forbindelse med fremlæggelse og i en debat.

Man kan i dette fag/fagsamarbejde træne kommunikative færdigheder, bruge computerens muligheder og ikke mindst styrke kendskabet til andre landes kultur- og samfundsforhold set i lyset af nytårets traditioner.

Indholdet på de engelsksprogede hjemmesider kan bruges som udgangspunkt for at beskrive de forskellige begivenheder. Det vil være oplagt at samarbejde med f.eks. faget geografi. Fyrværkeri og nytår kan behandles isoleret, men det kan også sættes ind i et større forløb om traditioner i bred forstand. Undervisningsministeriet skriver i en vejledning for faget engelsk om Traditioner og mærkedage:

”Hvert land har sine traditioner og mærkedage. I undervisningen bør der både arbejdes med, hvad traditionen indebærer, og hvorfor traditionen har fået denne form. Nogle af traditionerne er velegnede som kreative aktiviteter, som eleverne selv kan udføre, f.eks. skrive kort på Valentine’s Day.”

Andre traditioner kan føre til en samtale om, hvorfor denne tradition er opstået, f.eks. at tænde bål, skyde fyrværkeri af og afbrænde en dukke på Bonfire Night. Halloween med udklædning, udhulede græskar, hekse og uhygge kan lede til et spørgsmål om, hvorvidt vi har noget tilsvarende i Danmark. Hvorfor fejres 4th of July og Thanksgiving, og hvordan foregår det?

Det er samtidig naturligt at inddrage og sammenligne med danske traditioner, f.eks. Sankthans, og opdage, at de fejres på en anden måde, eller måske findes de slet ikke i andre lande. Hvis klassen har en skolekontakt i et andet land, vil det være naturligt at arbejde med dens traditioner og mærkedage. Det er vigtigt, at eleverne både sprogligt og indholdsmæssigt bliver bevidste om, at kulturbestemte udtryk og benævnelser ofte slet ikke kan oversættes, men at det karakteristiske ved dem må forklares i stedet. Hvis der er tosprogede elever i klassen, inddrages deres traditioner og højtider naturligvis også.”

Kilde: www.laer-it.dk

Til krudtuglerne

Som krudtugle kan du tage fat på:

a) At sætte fokus på traditioner og mærkedage

Du kan undersøge fyrværkeritraditioner i andre lande. Brug henvisningerne på hjemmesiden for at finde stof om forskellige lysfester og nytårstraditioner rundt i verden.

- Undersøg andre mærkedage. Sammenlign f.eks. Sankthans og Bonfire Night.
- Undersøg hvad der ligger bag 4th of July, Thanksgiving, Valentin's Day.
- Undersøg Gunpowder Plot, Bastilledagen, noget om kinesisk nytår.
- Undersøg forskelle på traditioner, hvis I er flere kulturer i klassen.

Gunpowder Plot

I Storbritannien har de en dag, der minder om en blanding mellem vores nytårsaften og Sankthansaften. Den fejres til minde om afsløringen af en mand, der hed Guy Fawkes. Han forsøgte den 5. november at sprænge Parlamentet i London i luften. Folk brænder "ham" på bålet ligesom vores sankthansheks, og efterfølgende er der fyrværkeri og fest.

*Remember, remember
The 5th November
Gunpowder treason and plot
We see no reason
Why gunpowder treason
Should ever be forgot!*

Bastille Day

Den 14. juli er Frankrigs nationaldag, og der er fest over hele landet. Den er kendt som Bastille-dagen, hvor folk fejrer stormen på Bastillen, et fængsel i Paris, i året 1789. Det var starten på den franske revolution.

Find selv mere stof på nettet.

I den elektroniske udgave af vejledningen er der henvisninger til hjemmesider, som I kan bruge i jeres arbejde.

Øvrige materialer

Der findes en lang række materialer, der er velegnede at inddrage og supplere med i forhold til såvel fyrværkeri som alkohol. Her følger en række titler, der enten kan lånes fra Pædagogisk Servicecenter, det lokale pædagogiske center eller Amtscentret for Undervisning. Nogle titler egner sig til elevbrug, andre er mest til underviseren.

Fyrværkeri

Stoffers øjeblik. Instruktion, manus: Vibeke Muasya. - Eternia Productions. Distribution Det Danske Filminstitut, 2002. - 1 videokassette (25 min.).

Christophers liv blev brat forvandlet den 29. december 2001, da et ulovligt kanonslag eksploderede i hans ansigt og ødelagde øjnene. Man følger Christopher i en hel anderledes dagligdag, der også indeholder psykiske nedture, og hans forældre, venner og kæreste fortæller om ulykkens betydning for Christopher og dem selv.

Bomberne af Mogens Lyhne. - Gyldendal AV, 1993. - 1 kassettebånd (85 min.) 1 bog ; 92 sider: ill.

Fyrværkeri i Tivoli er flot og festligt. I ukyndiges hænder kan det være frygteligt farligt. For Kasper og Thomas på 14 ender det galt, da de stjæler noget kraftigt fyrværkeri.

Krudt- og fyrværkerikemi af Frede Storborg. - Munksgaard, 1998. - 154 sider: ill. (nogle i farver).

Krudt ; Fyrværkeri ; Eksplosioner og sprængstoffer ; Eksperimenter, mest for gymnasiet, men kan anvendes som lærerbaggrund.

Alkohol

Faglitteratur:

Alkohol

af Kirsten Lamb. - 64 sider, ill. Flachs. 2001

Vi skåler med vore venner

af Jari Kickbusch. - 32 sider: ill. CDR-Forlag, 2002

Unge og alkohol,

Sundhedsstyrelsen pub 16, 1999

Ingen må vide det: unge fortæller om forældres alkoholmisbrug

af Uffe Rasmussen - Opgavehæfte til fri kopiering. - CDR-forlag, 2004. - 31 sider: ill.

Hamlet: et drama om unge, alkohol, identitet og fællesskab

af Pia Bornemann og Klaus Krogsgaard. - Pædagogisk Central i Gladsaxe, 2001.
- 20, 93 sider (løblade): ill. + 1 videokassette + 1 cd.

Tre kolde til klassen?

tilrettelæggelse og indtaling: Henrik Fink Isaksen. - Alfamedia, 2000. - 1 videokassette (17 min.).

Alkohol - også et kemikalie

af Gunnar Cederberg. 1998, Gyldendal

Kemien vi spiser

af Svenn Wøjdemann. Malling Beck

Alkoholforebyggelse i børneårene

af Knud-Erik Sabroe i samarbejde med Marianne Thrane. - Aarhus Universitetsforlag, 2002. - 263 sider: ill. Mest for læreren.

Skønlitteratur:

Bare jeg kunne forsvinde

af Dianne Bates. CDR- forlag

Den vilde vinter

af Ken Jacobsen. Branner og K

Venner til døden

af Tore Persson. Gyldendal

Vicki drikker

af Maureen Stewart. CDR-Forlag

Hjemmesider

I netudgaven af denne vejledning er der en række henvisninger til hjemmesider, så man kan springe direkte fra teksten og til pågældende hjemmeside. Det gælder både for teksten til underviseren og for elevernes kopiark. Her skal blot nævnes de væsentligste hjemmesider i forhold til kampagnen:

Krudtuglernes hjemmeside

www.krudtugler.dk

Elevernes indgang til hele Fyrværkerikampagnen. Her ligger også den elektroniske udgave af denne vejledning og kopiarkene til elevbrug.

Fyrværkeri.dk

www.fyrvaerkeri.dk

Danmarks officielle side om fyrværkeri og ulykkesforebyggelse.

Alkoholkampagnen

www.altomalkohol.dk

Sundhedsstyrelsens kampagne om børn og alkohol. Her er bl.a. et teaterprojekt og De ni bud, som er Sundhedsstyrelsens anbefalinger om børns forhold til alkohol.

Brug også søgemaskiner for at finde helt aktuelle emner, der kan inddrages i Fyrværkerikampagnen.

Kontakt vedr. Fyrværkerikampagnen

Niels Henrik Duevang

Tlf. 79 41 55 05

E-mail: niels.henrik@fyrvaerkeri.dk